

Könyvespolc

Gyermekeink és az erőszak

Ezzel a címmel jelentetett meg egy kiadványt a belgiumi Családok Szövetsége. Az egyesület a tagoknak küldi azt az újságot, amelyet körülbelül úgy fordíthatunk, hogy a „Gyermekek lapja”. Az első példányt még a várandóság alatt kapja a pár, majd a baba megszületése után – három éves koráig -havonta hozza a postás a gyermek életkorához igazodó számot, benne sok-sok hasznos tudnivalóval. Az újság szerkesztősége évente három alkalommal részletes kiadványt szerkeszt a szülőket foglalkoztató témákról (pl. a féltékenységről, a félelemről, a szeretetről, a halálról stb.)

Az erőszak jelen van a mindennapjainkban. Vizsgáljuk, elemezzük, magyarázzuk. De vajon kétségbe vonhatjuk-e, csökkenthetjük-e, irányíthatjuk-e? Izgalmas körutazást kínál a Ligue des Famille legfrissebb kiadványa.

„A növekedés természeténél fogva agresszív folyamat” – írta D. W. Winnico. Az orvosok egyetértenek abban, hogy valamennyi születés maga a csoda. A magzat minden pillanatban kockáztatja az életét. Az agresszivitás egészséges, szükséges, hisz védi az életet, segít felnőni. Különbség van azonban abban, hogy valaki önmagát védi, vagy veszélyessé válik saját magával, illetve a többiekkel szemben. Nekünk, felnőtteknek kell megtanítanunk azokat a szabályokat, megmutatnunk azokat a határokat, amelyek az együttélést lehetővé teszik anélkül, hogy a másikat eltaposnánk. Az erőszak a meg nem beszélt, meg nem értett, meg nem magyarázott agresszió következménye. Ha senki nem mutatja meg a gyerekeknek azt a képességét, hogy szavakkal védje meg magát, és vívja ki a tiszteletet, akkor az egyetlen lehetősége az ökle, a foga és a lába bevetése marad.

Állíthatjuk-e, hogy a mai társadalom agresszívebb, mint a tegnapi? Nagyobb bizonytalanságban élünk-e, mint amiben az elődeink éltek? – a belga lap válaszokat is kínál. Az erőszak négy igazsága c. cikk arra keresi a választ, hogy vajon az erőszak nevezhető-e betegségnek, „örökölhető-e”, okozhat-e örömet és inkább a férfiakra jellemző-e.

„Kitépi a bogarak lábát, és kalapáccsal hajkurássza a macskákat? Ezért jött hozzám a kis Adolfal? Nyugodjon meg Hitler asszony, ahogy nő a gyerek, ez is el fog múlni.”

Az ismert vicc mindenkit megnevettet, mégis elgondolkodtató, hogy vajon a gyerekkori „kis” erőszak „nagygyá” válik-e felnőtt korban.

Mi húzódhat meg a gyerekek agresszivitása mögött? – keresi a választ Sabine Van Trimpont a szülőkkel együtt.

„Sébastien a szünetben levette a nadrágszíját, és a többieket ütötte vele. A kisfiú hatéves.”

„A négyéves Amélie annyira szereti a kistestvérét, hogy magához szorítva puszilgatja... majd megfojtja.”

„Julién belép az osztályba... Bevágja az ajtót, belerúg Pol táskájába, meglöki Céline-t, sértegeti Damient és beleöklöz Lóikba... Négy gyerek lobban haragra, négy gyereket ér agresszió... A tanító néni erőteljesen vállon ragadja Julient: 'Erőszakos vagy és gonosz. Menj a sarokba!' Julién egyedül sir.

A fenti levélrészletek szülőktől származnak. Erőszak vagy agresszivitás? Vagy a gyerek rosszul irányított lázadása, mert elismerésre van szüksége... fájdalmat okoz, hogy saját magát védje... üt, mert a féltékenységét nem tudja szavakba önteni, vagy...

Az erőszakoskodó sokszor maga is áldozat. Aki másoknak fájdalmat okoz, gyakran maga is szenved. Az erőszakkal próbálja felhívni a figyelmet magára.

Mit tegyünk, ha gyermekünket elragadják az indulatok?

„Nincs recept, nincs kitaposott, út, sem tévedhetetlen technika. Csak türelem, tisztelet, kommunikáció, szeretet. Szabályokból és kompromisszumokból álló, nap, mint nap megvívott harc. A szigorúság és a rugalmasság oly nehezen eltalálható vegyítése, amely lehetővé teszi a gyermeknek – és a szülőknek is – hogy felnőjenek.”

A lapban szó esik a saját magunk ellen irányuló erőszakról is, és azokról az okokról, amelyek ezt előidézik.

A gyerekeknek szóló könyvekben a konfliktust gyakran úgy mutatják be, mintha az elkerülhető, sőt felesleges lenne. Holott nem csak a konfliktusokra van szükség, hanem az erőszak egy bizonyos formája is nélkülözhetetlen ahhoz, hogy megváltssuk a világot. Részleteket olvashatunk a folyóiratban néhány olyan gyerekönyvből, ahol a szereplők veszekednek, sértegetik egymást, mindenfélét hajigálnak egymás arcába, falat emelnek egymás közé, sőt az erősek megtámadják a kisebbeket.

A gyermek születése utáni időszak sem mentes nehézségektől. Az átvirrasztott éjszakák, a félelem, hogy valamit rosszul csinálunk, a baba mindent háttérbe szorító jelenléte és szükségletei és mindaz, amit elképzeltünk a kék szemű, nem síró, mosolygós kisgyerekről egyre erősödő indulatokat válthatnak ki belőlünk. Sokan ki is mondják, mások is bizonyára gondolják: „Legszívesebben kihajítanám az ablakon!” Vajon lelkiismeret-furdalással kell átélnünk a kimerültségünket, a közömbösségünket, az indulataikat? Mit tehetünk? – kérdéseinkre választ kapunk a lap hasábjain.

A szülői mesterség csapdájáról szintén olvashatunk. A család a gyermek első közössége, ahol az első konfliktusok is érik. Bűntények, erőszak, ütések és sérülések... a család a mai társadalom legveszélyesebb helye a statisztikák szerint. A lap munkatársai néhány ötletet adnak a konfliktusok megoldására.

Mindannyian átéltünk már olyan napot, amikor semmi sem úgy megy, ahogy elképzeltük. A bennünk lévő feszültség egyre fokozódik, felgyülemlekednek az indulatok... aztán néha robbannak. A stressz senkit sem kímél. Ötletek, javaslatok segítenek levezetni a nap végére összegyűlt feszültségünket.

„Este fél hétkor munkából jövet sietve összeszedem a gyerekeket a napköziben és szaladunk haza. Gyorsan át kell nézni a leckét, elkészíteni a holnapi szendvicseket, megmelegíteni a tegnapi főzött vacsorát, és hogy minden perc ki legyen használva, elindítani egy mosógép ruhát... Joel (hat éves) és Mathilde (nyolc éves) felajánlják a segítségüket. Igazán aranyosak. Ilyenkor általában a tévé előtt ülnek. Fogom a mosóport, az öblítőt és a kis adagoló poharakat. Egy kéket és egy sárgát. „Én akarom a kéket!” „Nem, enyém a kék!” „Anyu, nem akarja ideadni a kéket!” Butaságok... nyugodt maradok. Az öblítő lötyög Joel kezében, a mosópor rázkódik Mathilde kezében. Még mindig nyugodt maradok. Ők nem. „Hülye vagy, menj a francba!” Káromkodás. Lökdösődés... Igyekszem megőrizni a hidegvéremet. A mosóporos doboz leesik, az öblítő ráfolyik. Mathilde az öccse arcába vág. „Hülye!” A fenekükre csapok és kiabálni kezdek: „Elég legyen! Nem akarom, hogy ebben a házban verekedés legyen!” Állókép. Csönd. Rádöbbenek a helyzet abszurdítására. A gyerekek is. Rámnéznek. Mit is mondhatnék nekik?”

Ha már az erőszakról beszélünk, mindenképpen szólnunk kell a televízió képernyőjén bemutatott erőszakról is, hisz gyermekeink átlagosan két órát töltenek naponta tévé nézéssel. Az erőszakos képsorok gyermekekre gyakorolt hatását többen vizsgálták már, és arra a következtetésre jutottak, hogy ezen képek látványa fokozhatja a fiatal nézők agresszív reakcióit. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül a televízió kulturális és pedagógiai

szerepe sem. Vagyis nem az a megoldás, ha számúzzuk a tévét az otthonunkból. Marcel Frydman, belga szociálpszichológus professzor prevenció programot javasol a televízió okozta káros hatások ellen. Az újság felsorolja a család, az iskola és a média teendőit ahhoz, hogy valóban barátunk lehessen a tévé.

A fiataloknak tulajdonított erőszak megértéséhez mindenképpen körül kell néznünk a társadalomban, meg kell vizsgálnunk a szociális és gazdasági kapcsolatokat, a munkanélküliséget... Vajon a társadalom mennyire tehető felelőssé a fiatalok rossz közérzetéért?

Megszaporodott az iskolai erőszakos esetek száma is. Igazgatók, pedagógusok gondolatairól, újításairól, javaslatairól olvashatunk néhány cikket. A kooperatív (közösségi) játékok, ezek az oly egyszerű és szelíd játékok kedvező hatással vannak a gyermekekre: lehetővé teszik, hogy levezessék az indulataikat, mindenkit ellazítanak. Az együttműködés csökkenti a feszültséget, pozitív elemmé alakítja a megtorlást és a bosszút. A játékosok úgy adnak helyet a másoknak, hogy a saját helyüket is megtartják. Együtt hoznak létre olyan teret, ahol beszélgethetnek, építhetnek, kifejthetik gondolataikat és véleményüket.

A gyermeknevelés szükségszerűen magában foglalja a szigorúságot, pontosan a gyermek érdekében. A szülők követelnek, döntenek, választanak, tiltanak a gyermekóhajaival szemben, vagyis felállítják az együttélés szabályait. Ők adnak támpontokat arra vonatkozóan, hogy mi illik és mi nem, mi a fontos és mi a lényegtelen, mi a kötelező, és mi a választható. A követelések és a prioritások családonként változnak. A szembenállások, a konfliktusok árán tanulja meg apránként a gyermek megfelelő formában kifejezésre juttatni és leküzdeni agresszivitását anélkül, hogy a másikat megsebezne, így jön rá a szabályok szükségességére. Az agresszivitás megnyilvánulásait megtilthatjuk ugyan, de ne tiltsuk meg az érzelmeket. A tett elítélése soha nem jelentheti azt, hogy elítéljük a gyermeket is, aki tette. Sőt, néha érthető, elfogadható a gyerek haragja, lázadása.

„Nem muszáj szeretned a kisbabát – mondják a szülők az idősebb testvéreknek – de nem verheted meg...” „Tudom, hogy haragszol rám, de megtiltom, hogy megüss!” „Nem kellett volna elvinnie a biciklidet. Jogod van ahhoz, hogy visszahozd. De anélkül, hogy verekednél...”

A füzet kész válaszokat nem ad, ám a kérdések pusztá megfogalmazása is fontos támpontokat nyújt a szülőknek, olvasóknak.

(La violence et votre enfant, Les dossiers du Journal de votre enfant éd. Ligue des Familles, 1997. 39 p.)

Fordította és összeállította: Puskás Gyöngyi